

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2017/18:3991

av **Ali Esbati m.fl. (V)**

med anledning av skr. 2017/18:76 Riksrevisionens rapport om effekter av Arbetsförmedlingens förberedande och orienterande utbildning

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över Arbetsförmedlingens samtliga inriktningar av förberedande och orienterande utbildning, analysera de drivande idéerna bakom inriktningarna samt se över möjligheterna att i större utsträckning genomföra sådana åtgärder i Arbetsförmedlingens regi i stället för att upphandla dem, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Riksrevisionen har granskat effekter av Arbetsförmedlingens insats förberedande och orienterande utbildning (FUB). Granskningen visar att deltagare i FUB får lägre arbetsinkomster än andra arbetslösa och att det finns stora skillnader i effekt mellan olika inriktningar. Vidare framgår det att effekten av att delta i FUB är bättre för utomeuropeiskt födda och dem med kort utbildning än för övriga grupper. Slutligen konstateras att arbetsökande deltar i olika kedjor av insatser och att en ökad kunskap om effekten av olika kombinationer av insatser kan bidra till att förbättra effekterna av insatserna och därmed också effektiviteten.

Riksrevisionen rekommenderar Arbetsförmedlingen att använda FUB mer restriktivt och att skapa bättre förutsättningar för att utvärdera olika inriktningar. Riksrevisionen rekommenderar vidare att Arbetsförmedlingen ska bidra till att öka kunskapen om effekter av olika kedjor av insatser samt på ett tydligare och mer transparent sätt i återrapporteringar redovisa kostnader för FUB.

Regeringen ser positivt på Riksrevisionens granskning och instämmer huvudsakligen i den problembeskrivning som Riksrevisionen redovisar liksom i de

rekommendationer som lämnas. Regeringen framhåller dock att det är svårt att fånga effekten av FUB då den består av en rad olika insatser med olika syften och målgrupper. Regeringen konstaterar att det dels finns behov av fler studier av FUB, dels finns behov av att Arbetsförmedlingen skapar bättre förutsättningar för att utvärdera olika inriktningar av FUB och att myndigheten ökar kunskapen om effekter av långa kedjor av insatser. Regeringen framhåller avslutningsvis att man gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att i årsredovisningen för 2018 redogöra för vilka åtgärder som vidtas för att använda arbetsmarknadsutbildning och FUB på ett effektivare sätt för kvinnor och män.

Vänsterpartiets ståndpunkt och förslag

Förberedande och orienterande utbildning (FUB) är en av Arbetsförmedlingens största och mest kostsamma insatser. Målgruppen är arbetssökande som behöver förbereda sig för ett annat arbetsmarknadspolitiskt program, studier eller arbete. De som deltar i FUB har vanligtvis svårare att hitta jobb än inskrivna i genomsnitt. Under 2016 deltog omkring 73 500 personer i insatsen till en kostnad av drygt 2 miljarder kronor. Riksrevisionens granskningsrapport visar att FUB är både ineffektiv och dyr. Det finns stora skillnader mellan olika inriktningar inom ramen för FUB, och arbetssökande deltar i långa kedjor av insatser. Enligt Riksrevisionen bör Arbetsförmedlingen använda FUB mer restriktivt, skapa bättre förutsättningar för utvärdering och öka kunskapen om effekter av olika kedjor av insatser (RiR 2017:20).

Vänsterpartiet ser allvarligt på den kritik som Riksrevisionen riktar mot FUB och Arbetsförmedlingen. Det är uppenbart att insatsen är ineffektiv och att FUB därmed behöver förbättras. Vänsterpartiet anser dock att man bör se på detta ur ett större perspektiv.

Vänsterpartiet är anhängare av en aktiv arbetsmarknadspolitik. Det betyder att den arbetslösa ska erbjudas aktiva insatser för att bli bättre rustad att ta sig in på, eller återkomma till, en arbetsmarknad som ständigt utvecklas. För att denna politik ska vara verksam behöver insatserna vara konkreta, varierande och utformade med de arbetslösas och arbetsmarknadens behov i åtanke.

Under senare decennier, och då särskilt efter högerregeringens tillträde 2006, har en sorts individualiserad bestraffningsfilosofi kommit att prägla delar av arbetsmarknadspolitiken. Detta har främst tagit sig uttryck i sänkningar av ersättningar och försämrade inträdesvillkor i arbetslöshetsförsäkringen – försämringar som Vänsterpartiet i budgetsamarbetet med nuvarande regering delvis har reparerat. Men också de arbetsmarknadspolitiska åtgärdernas innehåll har förändrats, många gånger till det sämre. Högerregeringen drog t.ex. kraftigt ned på de yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningarna och lät i stället den s.k. fas 3 växa. Även här har inriktningen på politiken mödosamt vänts.

Men det finns fortfarande en stark kvarvarande idé om att arbetslösa som har en komplex situation och står långt från arbetsmarknaden behöver ”aktiveras” genom åtgärder som kan ha ett tveksamt värde för den arbetslösa och som många gånger framför allt tycks ha till syfte att kontrollera den arbetslöses tid och vardag. Det är detta som vi menar även kommer till uttryck i problemen med en insats av typen FUB.

Precis som Riksrevisionens granskning visar, finns det grupper med tydliga behov av grundläggande hjälp som kan ha bättre nytta av insatsen. Men det förefaller också

uppenbart att många hänvisas till insatsen trots att såväl Arbetsförmedlingen som den arbetslöse själv vet eller på goda grunder misstänker att åtgärden inte har någon positiv effekt. Däremot finns det givetvis många anordnare som ser sin möjlighet att organisera ett program och få betalt för det. Detta för också med sig svårigheter med och kostnader för kontroll, i ett läge där anordnare, myndigheter och arbetslösa kan ha divergerande incitament.

De samhällsekonomiska kostnaderna för en sådan regim är högre än endast utbetalda ersättningar som inte fyller sitt syfte; de inkluderar också förlorat förtroende för arbetsmarknadspolitiken samt förlorade möjligheter för personer som är arbetslösa på grund av olika typer av problem eller kompetensbrister när det gäller att få ett adekvat stöd från samhället.

Mot bakgrund av detta bör regeringen tillsätta en utredning med uppdrag att se över Arbetsförmedlingens insatser av typen förberedande och orienterande utbildning, analysera de drivande idéerna bakom arbetsmarknadspolitiska åtgärder riktade till personer som står långt från arbetsmarknaden samt se över möjligheterna att i större utsträckning genomföra sådana åtgärder i Arbetsförmedlingens regi i stället för att upphandla dem. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ali Esbati (V)

Ulla Andersson (V)

Christina Höj Larsen (V)

Daniel Riazat (V)

Rossana Dinamarca (V)

Momodou Jallow (V)